

В Е Ч Е Р Н И Ц Ъ

ЛИТЕРАЦЬКЕ ПИСЬМО ДЛЯ ЗАБАВЫ И НАУКИ.

Число 7.

Львѡвъ дня 15. Марта 1862.

З Р О Б О К Ъ.

Казка народна-

Знать то, й давно вже,
На свѣтъ бувало;
Лихого все много,
А добра все мало.

Бо хоть не зтямить,
Жоденъ старовина;
Въ селѣ вамъ кожда,
Розкаже дитина,

Якъ давно люди
Зрѡбокѡвъ убивали;
Знать, шобы дурно
Хлѣба не псовали.

Ось гакъ прійшлося,
Разъ въ еднѡй хатинѣ:
Убити батька
Рѡдненькѡй дитинѣ.

Но якже? — годѣ
Законъ не хранити; —
А ту ще тяжче
Родича губити —

Тожъ довто сынъ такъ
Боровъ ся зъ собою;
Що-бъ ту зробити
Зъ сивовѣ головою.

Ажъ на конецъ му
Прійшла така гадка
Въ пѡдземнѡмъ льосѣ
Зхоронити батька.

Тамъ старовина
Мавъ всяку выгоду,
Бѣвъ добру страву,
Пивъ студену воду;

И лишъ людіи му
Пѡлъ землевъ нестало,
Що вѣкъ ся зъ ними
Перевѣковало —

И лишъ не стало
Сонця въ темнѡмъ льосѣ,
Що такъ любейко
Свѣтило му доси —

И лишъ не стало,
Тамъ птицѣ та цвѣтки —
Охъ! тай не стало
Наймилшой свѡбѡдки —

Но жаль старому
Було свѣтъ лишати;
Волѣвъ сѣрома,
Предѣ людмись ховати.

Такъ хоть минуло
Еще лѣтъ не много;
Въ селѣ забули,
Вже якось старого.

Ажъ ось настала
Разъ весна холодна;
За нею осѣнь
Наспѣла голодна.

Не стало хлѣба,
Щобы голодъ збути;
Не було зъ ѡдки
Збѡжа роздобути.

Тожъ обологомъ
Всѣ поля лежали,
А въ селѣ люди
Зъ голоду вмирали.

Но сынъ и въ нуждѣ
Памятавъ на батька,
Й жививъ старого
Зъ малого остатка.

Але якъ вже ось
Анѣ на оборѣ
Рога не стало,
Нѣ муки въ коморѣ;

Не таивъ довше
Отцю сумной вѣсти.
И сказавъ ясно,
Що не ма що вѣсти,

Анѣ на засѣвъ
Зерна де дѡстати.
„Отъ“ каже „прійде
Зъ голоду вмирати.“

„Ой сынку, сынку,
Послухай старого:
Збери солому
Зъ обѣйствѣ цѣлого,

Обѡдри стрѣху
Зъ хаты и стодолы,
Порозтрясай то
По лугахъ, по поли.

Иди, послухай
Розуму слабого;
Побачишь, сынку,
Що то буде зъ того.

Сынокъ послухавъ
Що му батько радивъ,
И всю солому
Зъ обѡйствѣ згромадивъ,

Несе на загѡнъ,
Трясе, розгортае,
„Щось то то буде?“
Самъ себе пытае. —

Зима минула,
А снѣги зтаяли,
Птицѣ возкресну
Пѣсню заспѣвали,

Розпуклись лозы,
Розвила вербина. —
И зойшло жито
Мовъ та кожушина.

Люди ся зходять:
„Гей чуда, та дива
Не оравъ — не сѣявъ —
А зродила нива!“

Зѡйшлась громада
Въ коршмѣ, нараджае;
Доброго сыпа
На судъ призывае

А старшина го
Пытае сердито,
Зъ ѡдки у него
Таке взялось жито?

„Признай ся“ каже;
„Годѣ утайти,
Всѣ выдать ясно,
Щось не самовитый.“

„Ой нѣтъ панове,
Не бѣсѡвська сила
Мене такои
Сѣйбы научила;

Ось я розкажу
Якъ оно ся стало,
И зъ ѡдки жито
На нивѣ ся взяло:

Годъ ми було
Вашъ законъ хранити;
Бо й якжежъ батька
Сынови мертвити?

Тому укравъ я
Пѣдъ землею Тата;
И за се дѣло
Ось яка заплата!

Бо ѡнъ казавъ ми
Солому носити,

Та по загонахъ
По лугахъ стелити.

Зъ той то соломы
Таке зойшло жито
Що знать теперъ намъ
Усѣмъ буде сыто.“

Старшина слухавъ.
Кивавъ головою,
Громада щось тамъ
Вела мѣжъ собою.

Вѣтакъ всѣ встали,
Старшина давъ знати:
„Що вже не вѣльно,
Старыхъ убивати“

„Въ насъ“, каже, сила,
Панове громада;
Но въ старыхъ розумъ,
Тай добра порада“

В. Шашкевичъ.

ХЛОПСЬКА ДИТИНА.

(Продовженъе).

XVI.

Повхали нашѣ назадъ домѣвъ, де ихъ чекавъ нетерпеливо панъ-отець Евстахій тай лишили шумне и голосне мѣсто, де радо бувъ бы ихъ знову узрѣвъ панъ Константъ, а найраднѣйше нашъ Стефанъ. — У него то они еще такѣй все були у Львовѣ, и здавало му ся, що еще все буде вечеромъ сидѣти, розмавляти и туряти зъ Ганею; ѡнъ за ню такѣй передумавъ думкою день, перетуравъ вечѣръ, а переснивъ нѣчь цѣлу.

Якось разъ зъ бесѣды прѣйшло, казавъ панъ Константъ, що по клопотахъ шкѣльныхъ Стефановыхъ поведуть до села свого, его рѣдного — то вже ёму такѣй не було супокою. Учивъ ся, що було силъ, а коли ёму охота до науки застывала, ставало му личко Ганъ въ очахъ, и якбы нова сила въ него вступила и крѣпила ёго. —

А въ той часъ, цѣмъ еще прѣйшовъ, що мали повхати абы ѡдвѣдати рѣдне село, часто писавъ Стефанъ тамъ листы до панъ-ѡтця Евстахова все за пана Константа, а по при такѣй листы пѣйшовъ заедно листокъ маленькѣй бодай до вдовицъ, а найборше уже до доньки. — Першѣй и другѣй разъ якесь панъ-отець Евстахій ѡддававъ листокъ укремѣшний вдовици або дѣвчинѣ и не пытаючи що тамъ въ нихъ писано. Ажъ десь за третѣмъ здумъло се старика, зачавъ собѣ розгадувати, догадавъ ся може по конецъ що, тай даючи листокъ вдовици явъ пытати, що тамъ Стефанъ все имъ пише. Тяжко було несказати правду вдовици, а однакъ и правда, хто знавъ старого, була еще тяжша; Анастася якось наразъ и незнала, що та якъ уповѣсти, тай абы ся лише нѣбы запытанья позбути, каже, що Стефанъ тамъ до Ганъ се пише, они тамъ свои мають орудки. Але на тѣмъ ѡдвѣтъ

старикови було мало; — нуже якось невѣрчиво, явъ знову допытувати, що ѡнъ и якѣй мае зъ дѣвчинню орудки, и чомужъ въ листъ ненаписавъ въ тѣмъ, що и до него, але особно. Новый клопѣтъ материнъ; розказати хiba уже цѣлу рѣчь, на що еще не часъ бувъ, або ждати, най старикъ листокъ прочитае, та уже и цѣлу казку самъ собѣ найде. А инакъ немогло и статись. Чекавъ панъ отецъ Евстахій ѡдвѣта, а не дѣставши, явъ листокъ обзирати, тай вернувъ зъ нимъ назадъ до кѣмнаты. —

Кинувъ листокъ на стѣлъ, ходитъ по покоѣ широкимъ и повѣльнымъ ходомъ, а гадки снують ся ёму вслякѣ по головѣ, недае му супокою той хлопскѣй сиротюкъ, который ся здававъ ёму такѣй, якбы хотѣвъ ѡнъ що у него украсти. Зъ кѣлька разъ моркнувъ старѣй пѣдъ носомъ: що ѡнъ мае писати до дѣвчины? — Нетерпелививъ ся старикъ, уже зо два зо три разы хотѣвъ листъ читати, и знову давъ покѣй, — хотѣвъ и ѡддати ёго, непытавши що тамъ пописане — але коли той Стефанъ влазивъ ёму знову у голову, и недававъ супокою. Панъ-отець знову ходивъ по покоѣ, нѣбы себе самъ и пытавъ, а рука, котрою здержавшись, по за себе махнувъ, — мала бути за ѡдповѣдающего. Треба було знати ѡтця Евстахова зъ той стороны, котора теперъ у нѣмъ наибѣльше ѡбѣзвала ся. Отъ и яка у него думка плете ся.

Давно за нашихъ часѣвъ. Господи якъ то бувало! Де-ѡбъ коли и згадавъ хто таке! каждый станъ мавъ свое, панъ братавъ ся зъ панами, пѣпъ зъ попами, а хлопъ державъ ся землѣ; державъ ся того, що ёму зъ роду було назначене, и де ѡнъ мавъ и повиненъ бувъ свое шастье и долю глядати. А сли й пригодило ся, що десь колись и хлопскѣ дитина пѣйшла за ласки другихъ до школы; то бувъ зъ него добрый и пожиточный слуга: ёго мѣсце тамъ було. А нынѣ що то и казати! Свѣтъ наставъ дивный, первернувъ и загиривъ уже повагу и святоту давныхъ

звичаєвъ, нинѣ имѣ, тымъ новымъ розумамъ, все одно та и нащо придасть ся рѣзниця стану — нинѣ дѣйшло уже за далеко! або и той сиротюкъ — помилуй другій разъ такого чоловѣка. Намѣсть подяки, що єго приймлося, и що помогло ся єму довести до чогось; де, де! єму отъ що въ головѣ, зводити зъ зрозуму дитину тоту. Я за много доживѣ... О давно за насъ якъ то инакъ бувало и вело ся!

Якось наразъ ехаменувъ ся зъ задумы и явъ читати листъ. Поволи читавъ и уважно — а потому шпуривши паперомъ на стѣлъ, якбы до кого зачавъ знову пѣвъ голосомъ:

Я знавъ и казавъ, до чого то прийде — отъ — що ѓнъ до неї не пише! То школа для хлопа, такий хосенъ — якъ ѓнъ ту розпадає ся, а може и женивъ бы ся зъ нею — певно — я нѣколи не дозволю. То має Анастася подяку, добре, що не я за нимъ просивъ, най теперъ радить, коли умѣ!

Читавъ еще разъ листъ, ѓнъ невѣривъ певно еще, тай потому, якбы его зъ хаты выгнало що, забравъ шапку и палицю и пѣйшовъ.

Пѣйшовъ панъ-отець у гнѣву своимъ геть на поле; абы зъ людьми незходити ся, которій єму, якбы на укѣрѣ, инакше думали и инакше робили, якъ ѓнъ знавъ, и якъ давно бувало. Отъ такъ то майже кождому старшому чоловѣкови все журиця и грижа надъ тымъ новѣйшимъ молодымъ свѣтомъ, що то все, давне, добре, нинѣ обернувъ и смѣхомъ поставивъ — не дарма то й приповѣдка, що яйце ѓдѣ курки мурѣще бути хоче. Ну та щожъ дѣяти, коли вже такий свѣту ладъ; що десять або и бѣльше лѣтъ, все щось нового, кажуть лѣпшого, — а перейде часъ, то и тымъ, що нинѣ верхомъ идуть, и найрозумнѣйшій, молодъ по вижъ головы переросте. Тогоды и они будуть ся бѣдкати, що за нихъ лѣпше бувало; а забудуть, що и они колись давныхъ людій переперли, и на нихъ такъ говорено. Але; коли чоловѣкъ то вже такъ собѣ дивне сотворѣнне, єго, мусить, все такий е найлѣпше, а ще якъ и постарѣся...!

Може и не такъ сильно тотя привычка нудьгала панъ-отця Евстахова, може и неконче такъ вѣривъ, що уже зъ хлопа лише хлопъ повиненъ и може бути, може уже бувъ бы якось на тее зъ часомъ и потахъ; ба коли и нѣчого не спомянули и слѣвцемъ за такий рѣчи, своимъ розумомъ робили — а давно за его часѣвъ, нѣ те, нѣ се, такъ не бувало! Якъ то могло бы бути, отъ такъ ѓдразу, — незапытати ся, позволити щось такого — що то собѣ люде погадають? Думавъ собѣ старикъ, тай шкандыбавъ по поли, абы те й забути.

А щожъ у хатѣ панъ ѓтця?

Ганя красавичка вбѣгла, якбы пташка влетѣла, до свѣтлицѣ. Головка накрыта хусточкою легонькою, она убрана, якъ той мотыль, въ ручцѣ тримала жмудъ цвѣття, лице зарумянѣле було, и упрѣле, бо пару капель поту на личку мрѣло, а грудь носила ся скоро, она нѣбы була утомлена. — Якъ тотя ласичка жива усюды ѓдразу позрѣла; но листу, хоть лежавъ розвертый, не кивала. Яла вставляти зъ цвѣття китицю до склянки, тай нехѣтъ позиркла на листъ, цѣкавѣсть уже найшла ся, позиркла другій разъ, таже листъ отвореный, та и помаленьки приступила до неѣго близше. Видить ся, то Стефана листъ, а написъ то до неї. Мигомъ прочитала єго, а видячи, що уже цы и не панъ-отець его читавъ, спалѣнѣла, — уже о цѣлѣй тайни хтось бѣльше знае, бѣдна такъ зажурилася, якбы хто бувъ єй яку красно зложеноу тканину нечаяно пѣрвавъ, и порозмѣтувавъ. Кितिцю якъ будь звила, всадила до склянки, таковой безъ воды, и утѣкла чимъ борше; боялася абы ея не придыбавъ хто, що она листъ читала, хоть до неї писаний.

Дѣвчина якъ передъ часкомъ весела була, такъ теперъ уже посумнѣла и задумала ся; усе сама себе пытала, и боялася, цы не читавъ листу того панъ-отець. Така несупокѣйна того була, що и посидѣти єй не давало, мусѣла доконьче хотѣбы и незнати що, тое знати. Отжежъ кого запытати, якъ не матери и побѣгла маму ѓдшукати.

„Мамунцю“ ажъ пресила она: „цы то вы той „листъ, що у першѣмъ покои на столѣ розвертый лежить, тамъ лишили?“

Мати була въ городѣ коло якоись роботы, тай не уважала добре слѣвъ доньки, лишъ такъ до неї:

„Якій листъ? А до кого писаний же ѓнъ?“

Може першій разъ въ житю мусѣла бѣдненька Ганя, неправду передъ матерю сказати, спалѣнѣла, тай ѓдповѣла: „я не знаю.“

Но мати того не уважала, що дочка почервонѣла на личку: а однакожъ и дивно єй ся троха се здавало, чого она такъ цѣкаво ся допытуе, тай уже у важнѣйше яла ея допрошуваги:

„А нащожъ тобѣ и знати; листъ де лежавъ най „лежить, цы то до вуйка, цы до мене — за надто „ты цѣкава, ...“ и наразъ якось задумалася. Прийшовъ єй на гадку той листъ, певно отецъ Евстахій прочитавъ єго. Небуло що бѣльше говорити, пѣйшла сама подивитися. —

Листъ до Ганѣ, розвертый на столѣ застала, взяла прочитала єго, и некажучи на тое и слова, сховала

ёго. Що Ганя ёго уже читала певно, то она знала, а потому, такій до неї бувъ листъ. Лише клопѣтъ, що отець Евстахій буде вже гнѣвати ся зъ тыждень, и хотъ много не повѣсть; то такій було бы обѣйшло ся безъ сего, буде старикъ ходити, якъ бы ёму хто ворогомъ; а то ще найгѣрше, що ёнъ давнѣйше о тѣмъ не знавъ, бувъ бы може привыкъ зъ часомъ, алежъ бо и якъ було те и зробити? Думаи и сюди и туды, все одно, та вже и инакъ не буде. —

XVII.

Якось проминувъ майже тыждень уже, а о листъ, хотъ ёго и незаставъ панъ-отець бѣльше на столъ, небуло еще мовы — незнати, цы може забувъ за цѣлу рѣчь, а може й нехотѣвъ нѣчого споминати, — и того незнати було цы гнѣвавъ ся, цы нѣ, однакій бувъ, неговорливый и троха прикрый, якъ звычайно чоловікъ старый буває. Отъ такъ помалу, видѣло ся, забувала ся цѣла рѣчь, — лише згадка о тѣмъ зѣстала ся а бѣльше? На тоє хибя ѳдповѣла-бъ Ганя.

Ещежъ абы цѣлу рѣчь улагодити, — приходили листы ѳдъ Константого зѣ Львова, що му лѣпше зовсѣмъ, а въ послѣднѣмъ заповѣвъ, що прїѣде до нихъ на село. Знали усъ добре, що и Стефанъ певно разомъ прїѣде; але въ листъ не було и зганки, та и тому неговорило ся о нимъ. Панъ отець непригадавъ собѣ на него, бо въ листъ нѣчого не стояло, а мати и донька рады були, що ся о тѣмъ и не говоритъ.

Отець Евстахій мавъ черезъ заповѣдженный прїѣздъ Константа нового щось въ дома, и запрятаный бувъ кожного дня. Де бы ту постѣль выгѣдно якось прилагодити, ба ту знову не таке мѣстце добре, ту близько дверй, тамъ близько ѳкна — та що день щось нового выгадувавъ старикъ, якось, що мавъ уже чимъ заняти ся, ажъ весѣльшій ставъ, и радый такій бувъ, що буде мати гостѣ.

Коли такъ занятый бувъ панъ-отець Евстахій, свои журбы на прїймленье гостй мала и вдовиця и донька. —

Мати старала ся найупершъ за тее, щобы було чимъ прїимити такъ милого гостя. Гѣсть то слабый чоловікъ, треба десь и курять бы постарати, и зъ мѣста щось привезти, абы було всего дома: бо то уже у насъ такъ веде ся, якъ прїймаешъ гостя, то прїймаешъ ёго або, якъ Богъ приказавъ, або и незачинай. Тожъ то и щодень щось еще найшло ся приладити, за тымъ, то за симъ треба було пѣслати, тай такъ минавъ ся часъ поволи.

А донькажъ? — Донька то вже зовсѣмъ инакъ приладжувалась. Шила для вуйка; то щось еще тамъ не стало до выбажной постели, то знову, якъ то жѣночй выбаги, треба щось красного на стѣну пѣдъ зигарокъ, та и хто тамъ знае, що все еще. А по при тѣй роботѣ гадка еи запрятана була вѣчно однимъ образцемъ, молодцемъ Стефаномъ. Гадки тамъ въ еи голову были всѣлякй, а гадка то вже, що и не буде, утворитъ и украситъ. —

Нема, кажутъ, якъ надѣя красна, и вже чоловікъ такй щасливый, якъ бы то все й правдне було; а хотъ и неразъ самъ такъ думае, що и не може такъ статись; то предць знову самъ себе вмовляе: такій такъ оно буде, тай тѣшитъ ся. Оно такъ дѣе ся зъ старыми а вже зъ молодыми людьми тота надѣя що выробляе, то и годъ розказувати — молодой вѣкъ майже увесъ надѣєю переживетъ ся, та и не зъ за чого ёго зовутъ найкрасшимъ. —

Щасливъ чоловікъ у надѣи певно, якъ пѣколи у нѣякѣмъ добру и гараздѣ. Така була и Ганя надѣюча ся що день, що година: отъ туй, туй надѣѣдутъ вуйко — а зъ нимъ и ёнъ — Стефанъ. Бувало якъ выбѣжитъ до челядной хаты, а говорятъ слуги за него, розказуе старый парѣбокъ, що то за лепскй и гѣдный паничъ той Василишинъ Стефанъ; то ёй такъ якось мило робилось, булабы слухала и безъ кѣнца. —

„О вже” каже старый слуга такъ неразъ: „що „то люди все говорятъ: недай Боже зъ хлопа пана, „то такій и брехня, таже то отъ Василишинъ Стефанъ „ньо хотѣбы и якого панича застыдавъ. — Та у „Львовъ ихъ много видѣвъ я, а каждый такй, про- „павъ бы, надутый, якъ бы ёнъ уже, щось нѣбы „льншого, якъ чоловікъ у божѣмъ мирѣ. А ёнъ, бо- „дай здоровъ, то вже такй лепскй и добрый, радъ „бы каждому неба.”

А Ганю то вже ажъ пѣдноситъ зъ утѣхи, якъ зачуе таку бесѣду ёго. Она лише пѣйде, то ёнъ знову свое каже:

„Отъ ябымъ такъ собѣ мѣркувавъ, кобы Стефанъ „ньо нашу панну посватавъ; та тобы вже и красшой „пары ненайшовъ. Я видѣвъ, якъ они по Львовъ собѣ „обое проходжували, — я за ними ходивъ зъ дале- „ка — то ажъ люде ставали та дивили ся на нихъ. „Та й потому, казали минъ тамъ, що ёнъ на пана „великого выучивъ ся, тай щобы за него хотъ и я- „кого пана донька неѣдмавлалась. — О я еще пови- „ненъ на весѣлю обоихъ буты.”

Тамъ онъ собъ говоривъ та розказувавъ а усь слуги то вѣрили ёму, що казавъ; бо онъ уже и старый, бувавъ, и вѣдучи видавъ людий та свѣта — Тай зъ той бесѣды уже якось по мѣжъ другими слугами, то такъ якъ засѣявъ, була и казка, що Василишинъ Стефаньо покѣнчивши школи, отъ нынѣ завтра прїѣде до панны Гань у свальбины. —

XVIII.

Бувъ у томъ самѣмъ селѣ, де панъ отецъ Евстахій живъ и пробувавъ, якъ то майже въ кождѣмъ селѣ ще й не давно бувало, панъ мандаторъ; а що мандаторъ давныхъ лѣтъ бувъ такої панъ, що можъ и сказати, не треба се вѣдавъ розказувати. Отжежъ той панъ мандаторъ уже не молодой, и нежонатый еще бувъ, живъ собъ добре и выгѣдно, сидѣвъ у дворѣ, бо пана дома нѣколи не бувало; та й не диво, що ёму добре вело ся, и придбавъ собъ и грошій и именья, а й до того потовствѣвъ ладненько и на лиці и цѣлый въ собъ.

Зъ червонымъ лицемъ и повнымъ, зъ гладонько зачесанымъ чубомъ, выгладженымъ усомъ, зъ усмѣхомъ прїязны на виду, красно и чисто убранный, такої онъ бувъ и хорошій панокъ — а й не надто лихій и загонистый. Люди якось на него не бѣдкали ся; а хоть и розповѣдали, що де коли панъ мандаторъ не гнѣвный бувъ, якъ хто токнувъ ёму або и грѣшъ якій, або и гусочку, або де що й иншого, — то й щожъ, — онъ за те ладно и справу уже зробивъ, и бувало и порадить, и самъ поѣде де куды треба повернути ся. Отъ якъ то кажутъ, добре зъ людьми заходивъ ся, та й ёму добре було.

А служивъ у того пана мандатора зъ давныхъ уже лѣтъ, ѳдъ коли панъ бувъ у селѣ, бо такої зъ нимъ прїѣхавъ, якійсь то Тымко. Онъ бувъ у пана и вознищевъ, и послугачемъ, и гайдукомъ, а якъ треба було то й господаремъ и порадникомъ — певно добрый и важкій такой слуга онъ бувъ, бо неразъ и онъ такъ, якбы и самъ панъ, умѣвъ порадити. Оба були зъ паномъ майже одныхъ лѣтъ, десъ имъ доганяло уже сорокъ, оба були розумный, тай оба такой собъ шиный потрошка, оба нежонаті — лише що маленька рѣзница, той панъ, а сей слуга панскій. —

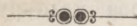
Треба й знати, що то за великій чоловѣкъ у селѣ бувъ той слуга мандаторскій. Ого! таже то не простый, собъ парѣбчакъ, або звычайный слуга; дворакъ та й годъ. Де, де! хто зъ сѣльскихъ легинѣвъ варгъ бувъ зъ нимъ товаришувати, або хотьбы и слуга ѳдъ попа, або найбы и дякъ! та що тото, то отъ

звычайно хлопы; не онъ Томашъ панскій. У него бо було и все щось изъ панска. У него чоботы не просты, свѣтлы, у него чорный ногавиць, у него шовкова хустка, у него тоненька сорочка, у него камизелька чорна, бѣлый легонькій капелюхъ, люлька зъ самого Львова, у него не простый складанный нѣжъ, але четвѣрный зъ кресиломъ, ба — тажбо говорили де котрй, бувъ и сигарокъ еще. Ну та хто таке и докаже, кобы годень. —

А на лиці, то вже такой бувъ бѣлый, усь мавъ закрученый, не стриженный, а въ усь носивъ срѣбне кѣльце, такъ якъ паничъ носятъ, волосѣ глалонько причесане, трошка кучеряве, и перстень онъ мавъ не простый — отъ коротенько, хоть не молодой, але такой хорошій бувъ собъ той Томашъ — такъ де котрй дѣвки у селѣ неразъ казали. —

А самъ панъ мандаторъ то й найкрасшу мавъ забаву, якъ зъ своимъ Томашемъ побазькавъ собъ вечеромъ; тогды Томашъ знавъ ёму за все, що лише забагъ, розказати, — що де сталося, що де дѣялось, ба и шо де статися ще мало. Тому то й не дивъ, ажъ неразъ и чудувади ся люди, що то за вѣща голова у того пана мандатора.

(Дальше буде.)

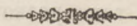
ШЕЛЬВАХЪ.

Ой та нѣкому такъ, нѣкому,
Та якъ жовнярю молодому
У кабатинцѣ, у ремѣню,
Ходити шельвахъ по камѣню,
Ой та по зимѣмъ, зимнесенькѣмъ,
У кабатиню тонесенькѣмъ.

Ой ходитъ шельвахъ по морозѣ,
А камѣнь трѣснувъ на пѣдлозѣ,
Ой камѣнь трѣснувъ, жовнярь свиснувъ,
До себе цѣлко гверъ притиснувъ,
Тай бѣли руки ломле, грѣ,
Що ажъ му серце въ грудехъ млѣе, —
Ой серце мое кремьяное,
Чому не трѣснешъ й ты на двое?

Укрывъ ся мѣсяць зороньками,
Заплакавъ жовнярь слозоньками,
Заплакавъ жовнярь сини очи,
А пѣдъ ногами свѣгъ скрегоче.
А жовнярь ноги пѣдоймае,
До мѣсяченька промовляе;
Ты мѣсяченьку, перекрою,
Не дай ти Боже, долю мою!

Фельковичъ.

НАРОДЪ И СЛОВЕСНОСТЬ.

(Продовженъе)

Сей общій раціональний поглядъ на рѣчи, а може бѣльше саме почутъе народне, розбуджене грозящими руськѣй (т. е. мало-руськѣй) народности околичностями, причинилося къ тому, що у насъ — на Украинѣ — збудилася гадка: обновленья руськой словесности. Людямъ, въ которыхъ ся гадка розбудилася, не здавалася вона бути идеєю зовсѣмъ новою: бо лучше, нѣжъ де-яки теперъ, понимали вони исторію спѣльной матери, Словяничины, котора для насъ бѣльше практичною наукою въ собѣ ховае, чимъ дѣяннѣя якого нибудь чужого европейского племени. Може бути, що найдеся якій, который наше понятіе о поводѣяхъ сей гадки назове увеличенымъ. Въ такомъ случаю готови мы и тее допустити, що вони дѣлали — инстинктивно; але тогдѣ признати мусимо, що инстинктъ въ томъ зглядѣ лѣпшимъ показався проводникомъ, одъ самой часто по надъ сферу земской жизни поддѣтающей логики.

Стало на томъ, що для Руси конечно было питомой руськой литературы. Якъ-же еѣ взяти? Россійську, або велику-руську письменность за свою власну пріймити не можна было, хоть вона всю старо-руську письменность въ свой объемъ втягнула. Живою подставою той литературы бувъ завсѣгда языкъ московского люду, который мимо всѣхъ притяжокъ до обще-руського значенья, одъ малоруського языка такъ сильно якъ каждый иншій розрѣзняеся. Що тутъ поможе доказовати, що такъ слова мало-руського якъ и велико-руського языка зъ одного кореня походятъ; се не дае причины абы нашъ малоруській языкъ областнымъ нарѣчїемъ велико-руського, або общеруського языка называти. Докажеса, що слова всѣхъ словянскихъ языковъ походятъ зъ однихъ словянскихъ коренѣвъ, що вони всѣ суть областными нарѣчїями одной словянской мовы, а все таки не слѣдуетъ зъ того, що одному або другому зъ тыхъ нарѣчїй довжно ѡдмовляти его самостоятельность, котора въ чомъ иншомъ, не вважаючи на спѣльне походженъе зъ одного кореня, залежить. Примѣтою, якою спѣмнену самостоятельность языка ѡдрѣзняемо, е самъ виѣшний стрѣй, або видъ языка. По виѣшнѣй стати познае всякій, що мало-руській языкъ одъ велико-руського тымъ виѣшнымъ видомъ совсѣмъ розрѣзняеся, а то майже въ такой самой степени, якъ чешскій одъ польскогого. Розсмотривши добре, то Мала Русь не могла велико-руську литературу пріймити за свою власну, и тымъ сильнѣйше почула тѣлько свое достоинство, що вона не говорила областнымъ нарѣчїемъ руського языка, але окремишнымъ языкомъ словянской мовы.

Зъ той самой причины, не можна было и древню руську письменность пріймити за основу до развиванья живой мало-руськой. Языкъ жиющего народа е зовсѣмъ схожий зъ якимъ нибудь естествомъ живимъ. Условіемъ житья е ѡдмѣна. Руській народъ не переставъ, було, николи жити, и одъ найдавнѣйшихъ временъ, коли его познала исторія, ажъ до теперъ, коли послѣ минувшихъ невгодныхъ духъ времени пробудивъ его до нового дѣланья, живъ онъ не перерывно, развивався перемѣнявся. Наслѣдкомъ того розвою головнымъ е тее, що

уже онъ не представляеся въ одномъ, але въ двоухъ (бѣлоруській народъ поминаемо, бо его до нашего предмету не конечно), виѣшнымъ видомъ и внутреннимъ характеромъ мало-шо, бо лишь такъ якъ звычайно Словянинъ до Словянина, собѣ подобныхъ лицахъ. Ясна рѣчь, що зъ живою перемѣною самого народа, перемѣнявся такожъ и языкъ его, который звычайно е найпершою, бо найперше въ очи впадающею примѣтою каждой народности. Отже древня руська письменность, будучи утратою народной самостоятельности перепенена въ дальшомъ природномъ розвою, такъ шо въ другомъ періодѣ улягла навѣтъ великому спорченью, а на-конецъ и впала, не могла бути ѡдповѣдною основою для обновляющейся народной малоруськой письменности. Вона уже не была народна, бо не была нероздѣльна зъ народомъ ажъ до послѣдней хвилѣ. Коли письменность упала, то за те жива устна словесность образовалася въ самомъ народѣ, и лишь тая словесность мала въ собѣ всѣ условия, якихъ конечно потреба для основанья живой народной письменности. Отъ, хоть бы и велико-руська письменность. Такъ Россіянамъ якъ и Русинамъ принадлежитъ древня письменность руська зъ тыхъ поръ, коли обое были еще однимъ, аѣ по крайнѣй мѣрѣ не уважались еще бути двома народами. А прецѣ, коли заносилося на основанье велико-руськой письменности, то Россіяне не взяли за основу древню руську письменность, але живой языкъ, не самъ выговоръ, московского народа.

(Дальше буде.)

КНЯЗЬ ЮРІЙ БЕЛЗКІЙ.

(Продовженъе).

VII.

Пѣсля уговору сдѣланого межѣ Польщею а Литвою року 1366 володѣвъ Казимиръ червоною Русію и бѣлшою частію Волыни. На востокъ ѡтграничала рѣка Сереть *) червоною, Польщи полвластную, Русь ѡтъ Подѣля, которе, якъ то мы уже знаемо, литовскимъ князямъ Коріатовичамъ послушало. Якижъ то, попытае читатель, Казимиръ предпринимавъ въ придбанныхъ собѣ краяхъ мѣры для укрѣпленья польского панованья? Якіи онъ творивъ дѣла, на которіи еѣ такъ великимъ душевнымъ неспокоемъ князѣ литовски а съ ними и князѣ Юрій Белзкій поглядали?

Казимиръ ставивъ замки, будовавъ дома, закладавъ костелы — а все то зъ камня и паленыхъ пеголъ, обводивъ поставлени замки и мѣста мурами, убезпечавъ ти баштами, валами и глубокими фосами. Мы навывки въ нашѣй ѡтчїнѣ за панованья рускихъ князѣвъ встрѣчатись лише съ земельными укрѣпленьями и деревянными будѣвлями, такъ шо окрѣмъ Богородичной церкви въ Галичи днесъ жадной будѣвлѣ немаемъ, чтобы тыхъ давныхъ временъ сягала, спостерегаемъ въ недовгѣмъ времени по завоеванью Казимиромъ въ Червонѣй Руси камѣнни твердіи зданья (будѣвлѣ), т. е. замки и города посередѣ твердыхъ мурованыхъ укрѣпленій — первіи служившіи польскимъ жолдакамъ за квартиру, други за прибѣжище для искусствъ супокою, именно для промыслу, ремесла и торговлѣ. Въ жерелахъ читаемъ, що Казимиръ

*) Stadnicki. Synowie Gedymina T. I. str. 51.

миръ выбудовавъ въ Львовѣ два муровани замки, высокій и нижній, и шо тѣи уже року 1351 нападъ Литовцѣвъ скутечно отперали. *) Подѣбно выбудовавъ Казимиръ крѣпость въ Саноку а замки въ Перемышли, Любачевѣ, Теревовли и Галичи. **) Два лѣта по сѣланю уговору р. 1366 распочавъ Казимиръ будованье замку въ волыньскѣи столицѣ Володимирѣ; но еще передъ совершенымъ окѣнченьемъ дѣла, Казимира смерть заскочила. Однакожъ за два лѣта будѣвля значно поступила, бо по триста робѣтниківъ щодень коло неи працювало, а много тяголъ воловыхъ и кѣннихъ звозило вапно, камѣня и дерево неустанне. Казимиръ не шадивъ выдаткѣвъ, 3000 гривень серебра выдавъ на фабрику, а коли тыхъ грошѣй не стало, еще перель самую смертію выплативъ на тую цѣль 600 гривень. Предпринятемъ управлявъ римскѣи священникъ Вацлавъ зъ Тенчина, а передводивъ и защищавъ на чолѣ замковои залоги (осады) якѣи-то Петрашъ въ Турокъ Ленчинянинъ. ***)

Въ сторонѣ Червоной Казимиру пѣдвластной Руси, тамъ где тая стикала ся съ Подѣльемъ, Литвѣ пѣдвластнымъ, стрѣчаемъ уже въ XV столѣтѣ въ писаныхъ памятникахъ, сложенныхъ въ краевѣмъ архивѣ въ Львовѣ, ****) можну родину Габданкъ, прѣзвану Бучацкими, володѣющею просторонными землями. Суть слѣды, шо тая родина уже зъ времянь великого Князя Ольгерда, современика Казимира ту поселилась, и ътъ польского короля отримала просторони надъ Стрыповъ, обовязокъ на себе прѣймаючи, боронити тѣи стороны передъ якою напастію ътъ полудня, и интересъ Польщи въ обличю Подѣля и литовскихъ князѣвъ на Подѣлю, блюсти и сохраниати.

На правѣмъ березѣ Стрыпы взносивъ гордое чоло на пѣдгѣрѣ замокъ Бучацкихъ, а на лѣвѣмъ березѣ Стрыпы, где днесъ монастырь О. О. Василианѣвъ, *****) розпосторонялась часть Польщи пѣдвластного Подѣля. Околиця видъ степовой представляла. На ширенныхъ пасовищахъ гуляли табуны славныхъ бучацкихъ конѣй, а рѣка окрышины золота зъ помежи пѣску вымывала *****)

Тутъ перебувала родина Бучацкихъ съ численою свитою и службою, една посередъ еще численныхъ вельможныхъ

русскихъ родинъ, — якъ островъ въ морѣ, — помежи православными, римскую вѣру исповѣдуючи, правиламъ тойже вѣры повиновала ся. Въ тыхъ то сторонахъ въ найдавнѣйшихъ писаныхъ памятникахъ встрѣчаемо много городѣвъ, и пригородѣвъ, именно окрѣмъ Бучача: Язловець, Манастыриска, Коропець, Михальче, которѣи запевно за времянь Казимира, и еще начавши ътъ того короля, границѣ Червоной Руси стерегли и ътъ Литвы, Татаръ, и Волощи убезпечали. —

(Дальше буде.)

СЛАВА ПОЛЯГЛОГО.

Зъ Еврейскихъ спѣванокъ Байрона.

Полягъ; но славу ты посѣвъ.
Зъ-за того пѣсня хороводу
Израильскихъ голосить дѣвъ
Що ты избранный мужъ народу,
Чѣй мечъ побивъ намъ ворогѣвъ,
Чѣй списъ намъ хронивъ свободу.

Хочъ лягъ, будь живъ у вѣчный часъ,
Бо гибель волю не вхопила;
Бо, шо проливъ еъ нашъ спасъ,
Не выпше кровь тоту могила; —
Вона сплыне на вѣльныхъ насъ,
Щобъ, якъ твое, намъ серце било.

Твое имя для насъ въ войнѣ
На кличу войскамъ снадобиться;
Тебе славитимуть пѣснѣ
При арѣ въ Сіона свѣтлицяхъ;
По тобъ наши слезы... Нѣ!
По тобъ плакать не годиться.

И. Хмара.

КОЗАЧКА.

Народне оповѣданье Марка Вовчка.

(Продовженіе)

V.

Другого дня пѣшли панамъ поклонитись. Не почула Олеся нѣ привѣту нѣ совѣту, а нѣ любого та веселого погляду не побачила. Паны таки якисъ сердити; а горди — ажъ надымаються. „Будь покѣрна.“ наважують, „та до работы паньскои шира!“ И чудно, и сумно було Олесъ таке слухати. Аделъ *) и страшно стало. Сесправдешня невѣдлиця вона буде!... И марно ти лѣта молодьи перейдутъ! марно пышная крася зовяне въ щоденной тяжкѣи работѣ — у неволѣ!...

Идутъ до господы улицею. — якже глухо, та сумно по селу, Боже милый! Спомянула Олеся: було вона въ своему селѣ йде: той привѣтае, другѣи на здоровья спытае, де-котрый пожартуе, иншѣи етانه та свѣи смутокъ-жалѣ повѣстити; и стари гомонять и молоди, и дѣтвора бубонить.

*) А-далѣ, а-делѣ — наконецъ, далѣе — *nakoniec, dalej.*

*) Długosz i Krommer.

**) Anonymus Gneznensis. Sommersbergi scriptores rerum silesicarum T. I pag. 58.

***) Ibidem ad annum 1370.

****) „Acta castrensia et terrestria“ воеводства руского въ Львовскѣи городскѣи архивѣ не сягають далѣи, якъ времянь сына и наслѣдника Владыслава Ягелы, Владыслава Варненчыка. Суть они писани не, якъ утверждають, въ рускѣи, но майже изключно въ латиньскѣи языкѣ. Въ лѣтахъ 1435 — 1456 выступаютъ въ тыхъ актахъ: Михаилъ иваче Мушило Бучацкѣи. Онъ бувъ старостою коломыйскимъ и снятынскимъ — и будучи паномъ Язловца, прозывавъ ся Язловецкимъ. Другѣи Бучацкѣи Иванъ писавъ ся паномъ села Бережанъ и бувъ старостою Теревовельскимъ — а третѣи Феодоръ кашегляномъ каменецкимъ, и старостою цѣлой землѣ подѣльской. (Vide acta terrestria Haliciensia T. I. et II.) Военный ъдѣлъ родины Габданкъ товаришивъ зъ ряду семей прочимъ войскамъ Казимира на Волощу 1358, и разомъ съ прочими хорутвами на полонинахъ повѣту Щепенецкого, повертаючи до дому, ътъ Волохѣвъ въ походѣ захваченный зѣставъ.

*****) Знаходжу на картѣ Куммерсберга на полудне ътъ Бучача въ лѣсъ урочище монастырь.

*****) Vide: Sarnicki, Balinski et Lipinski starożytna Polska.

Було тільки сонця краечокъ засвітити, уже й брякъ, и дзвякъ по селу, рухъ, стукъ — живий людъ! А тутъ, хто и стрѣнеться — понурый, неговоркый, печаловитый.

Свекруха рада Олесѣ якъ рідній дитинѣ, не знае де її посадити, якъ пожаловати; та все не розвеселить вона Олесино серденька. Була стара вже, до того-жъ змучена тяжкою працею та недостатками; то й веселої мови одъ неї не ночула молода невѣстка. То розкаже яку пригуду людську, то на свое безщастя плачеться, тільки й добрити що той свѣтъ, нѣбъ вже въ сему пышному, красному свѣтовѣ нема нѣ добра, нѣ краси, а нѣ правды.

Коли-бъ хоть съ чоловѣкомъ словечко перемовити, такъ ве ввѣрче й годинки вѣдної! то те днѣ робити, то те, то йде, то їде, якъ гѣсть до-дому наvertsае.

Та що далѣ, то все гѣрше. Почавъ панъ хату ѳдмагати; десь прикупивъ семью людей, то треба було хаты. „Ты,“ каже Золотаренковѣ, „иди въ двѣръ, у тебе невелика семья а схочешъ, то й самъ собѣ збудуешъ; ты багату взявѣ.“

Перетягли ихъ у двѣръ, а тутъ Богъ давъ дитинку, хлопчикъ народився. Пригорнула Олеся сынятку до сердца, облили її дрѣбными слезы. „Сыну мѣй! дитя мое кохане! погулявъ бы ты въ свѣтѣ, полюбовавъ красу и пышнѣсть свѣтову, дознавъ бы вѣтѣхъ и роскоши сего свѣтнѣи, та гѣрка твоя неволя буде! Ше въ сповѣточку загрѣмають тебе, зѣ-малечку застукують, — не роздѣвѣшся, дорогій мѣй квѣте, изовянешъ у зелепочку!“

VI.

Жяве Олеся рѣкъ и другій и третій и четвертій. Благословивъ Господь дѣточками: три сыны, якъ три соколы. А що попомучилась вона, що слѣзъ повывливалала надъ ними, — Мати Бога! Сказано, у дитини заболить пучка,*) а въ матери сердце. Иде на панщину, мусить ихъ кидать, а дѣтки — одно не говорить, друге не ходитъ, а третье не вмѣе сидѣти — дрѣбненьки, доглядѣти нѣкому, бо стару свекруху того-жъ таки року, якъ Олеся ѳддалась, ноховали. Пересумуе день у роботѣ, у-вечерѣ бѣжить — що тамъ мои дѣточки, якъ? А сердце мре. . Непевна вона, чи дѣтокъ застане живыхъ и здоровыхъ. Хиба такѣ не бувало, що въ одной жѣнки разомъ два сыны втопились, граючись коло ставу на березѣ?

Пѣдросли дѣти, збулась сего клопоту, такъ друге лихо приспѣло: то панъ Семенка, то паничѣ Йвася шпѣрують — не догодивъ, то панѣ грѣмае на Тишка — бѣгъ коло неї не вклонився. Що-дня Божого дѣточки ѣи, якъ бубонѣ, збити. А хочъ коли й мине день безъ карносги, все неснокѣйно, все сердце смутиться, все горя та лиха сподѣвається.

Тѣлько що дѣти лѣтъ стали доходити, що вже матери и вѣтѣхъ, и помѣчъ, позабирали ихъ по поковѣвѣ. Съ стого

*) пучка — палець палець.

часу не будо веселої хвилины, а нѣ спокѣйного снана Олесѣ: и въ-день и въ-ночи передъ очима чорнявыи хлопчята, нотомлени, поблѣдли, привиджуютьсѣ: сами въпокою сидѣть мовчки, безъ гуку, безъ гомону безъ забавокъ, тихенько; абы поворухнулись, абы словечко мѣжъ собою зговорили, заразъ паны й грѣмнуть: „Що тамъ за гомѣнъ. Ось я навчу васъ тихо сидѣти!“ Сполохнуться голубяточка, та-й стихнуть.

Що-дня Божого умывається Олеся дрѣбными слезами: „Дѣточки мои! квѣты мои! повяли вы въ зелепочку!“

Яке було добро, продали, а гроши роскотились. Чи мало-жъ на такую семью треба? а панѣ не дае нѣчого, та ще й гнѣвається. „Ты,“ каже, „повинна свое мати: ты багатаго батька, е всего до-воль! коли тобѣ жалко дѣтей, то зодягай сама, а въ мене й безъ васъ багато росходу.“

Чоловѣкъ зѣ нудыи зовѣмъ занепавъ здоровьямъ, ступѣвъ якосъ, нѣчого ему не страшно, не боязко, не болезно стало; а перво зѣ великого жалю такъ було й обмирае. Не одинѣ разъ Олеся благае его було слѣзми зглянутись на дѣтокъ, не губити ихъ, якъ онѣ у великому горѣ, не намятаючи себе стрѣмголовѣ було кидается съ хаты, блѣды, очи блящятъ, такій, що й подивитись на его страшно, — та любыи словами, ласкою и вгамуе его, що було оббѣме її й дѣтокъ, до себе пригорне, та-й роздѣлється слѣзми.

(Дальше буде.)

ВСЯЧИНА.

Садѣвникамъ въ хосенѣ. Якійсь John Correy von San Jose въ Калифорнѣи вынайшовъ новий спѣсѣбъ удержувати дерева усе въ вохкости, що дуже значного впливу на плѣднѣсть дерева и многѣсть овчѣй. Обвивае сѣ старымъ грубымъ ужищемъ пень дерева по при саму землю двичи. Завязуе сѣ потому оба кѣнцѣ ужища узломъ, и пускае сѣ ихъ у судину наповнену водою але такъ, абы узелъ хоть о палець низше бувъ у судинѣ, якъ верхня воды. Такимъ дѣломъ стаеєсь, що вода по ужищи сплывае поводи на пень, и пнемъ зѣ легка стѣкае. Окромъ, що такъ навохчене дерево бѣльше родить, еще и той хосенѣ, що оно безпечне ѳдъ червиѣ и ѳдъ комахъ. —

ПЕРЕПИСКИ.

П. Иванъ зѣ Райгорода С. въ Тарнополи. Переслаий вами стишки для Вечерницъ сѣуть доказомъ вашої немалѣи здѣбности, а сли бисѣте еще хотѣли вжити сѣ и познакомити сѣ зѣ литературѣвѣ нашої зѣ Украины и денекотрыми дѣлами зѣ Галицѣи, легше вамъ и булѣб ѳддати все такъ, якъ вы, видко, бажите. —

Часопись Вечерницъ выходитъ що четверга у Львовѣ.

Цѣна передплаты

Для Львова за рѣкъ 4 р. 50 кр. за пѣвъ року 2 р. 30 кр. за чверть року 1 р. 20 кр.
По-за Львовѣ „ 5 „ — „ „ 2 „ 60 „ „ 1 „ 40 „

Передплата посылаеєсь на имя П. Михаила Коссака въ ставропигѣйскѣи печатни.